

OCEŇOVACIE ZÁKLADNE V IFRS

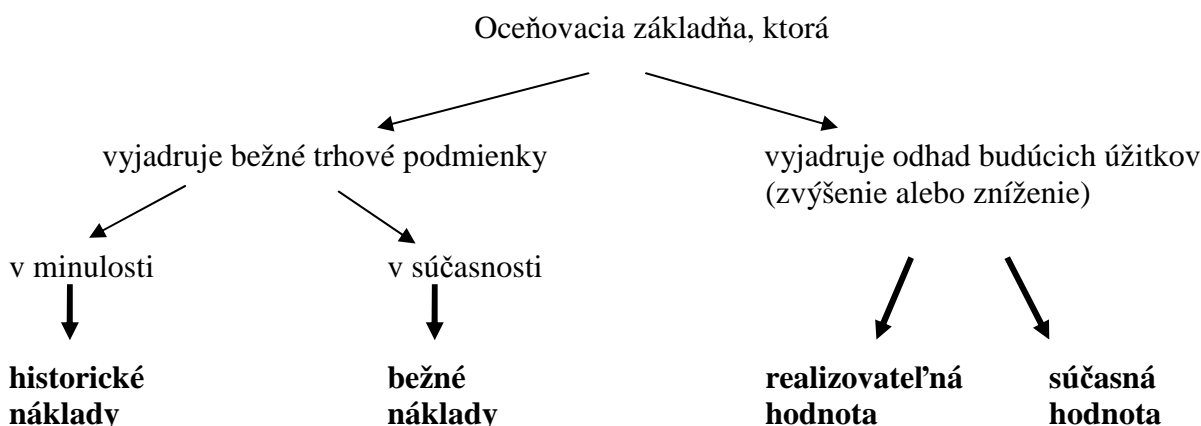
Measurement basis in IFRS

Anna Šlosárová

Oceňovaním sa rozumie určenie peňažných súm, v ktorých majú byť základné zložky účtovnej závierky uznané a vykázané v súvahe a výkaze ziskov a strát. Obsahom oceňovania je výber konkrétnej oceňovacej základne (bázy, veličiny, ceny), pričom účtovná jednotka sa musí riadiť oceňovacími princípmi uvedenými v Rámcovej osnove zostavovania a prezentácie účtovnej závierky (ďalej len „Rámcová osnova“) a požiadavkami na oceňovanie uvedenými v každom IAS a IFRS, ktorý upravuje konkrétnu oblasť účtovníctva.

Pre používateľa informácií z účtovnej závierky je dôležité, aby bol informovaný o oceňovacích základniach (bázach) použitých v účtovnej závierke, pretože základňa, na ktorej je účtovná závierka vypracovaná, podstatne ovplyvňuje jej analýzu. V účtovnej závierke sa môže použiť súčasne i viac oceňovacích základní, ktoré sa aplikujú v rôznom rozsahu a v rôznych kombináciách. Účtovná jednotka je preto povinná zverejniť v poznámkach účtovnej závierky oceňovaciu veličinu (alebo veličiny) použitú pri zostavovaní účtovnej závierky.

V nasledujúcej schéme je uvedený prehľad oceňovacích základní vymedzených v Rámcovej osnove:

Historický náklad (historical cost)

Aktíva sa oceňujú sumou vynaložených peňažných prostriedkov alebo ekvivalentov peňažných prostriedkov alebo v primeranej hodnote, ktorú by bolo treba vynaložiť na ich získanie v čase ich obstarania. (V Slovenskej republike zodpovedá tejto oceňovacej základni obstarávacia cena a vlastné náklady.)

Závazky sa oceňujú sumou príjmov, ktoré by bolo možné získať výmenou pri postúpení záväzku, alebo v niektorých prípadoch (napríklad pri dani z príjmov) v sumách peňažných prostriedkov alebo peňažných ekvivalentov, ktoré bude treba podľa očakávania vynaložiť na úhradu záväzku pri bežnom priebehu činnosti. (V SR zodpovedá tejto oceňovacej základni menovitá hodnota.)

Bežný náklad (current cost)

Aktíva sa oceňujú sumou peňažných prostriedkov alebo peňažných ekvivalentov, ktoré by museli byť zaplatené, ak by sa rovnaké alebo podobné aktívum obstarávalo v súčasnej dobe. (V SR zodpovedá tejto oceňovacej veličine reprodukčná obstarávacia cena.)

Závázky sa oceňujú v nediskontovanej sume peňažných prostriedkov alebo peňažných ekvivalentov, ktoré by boli potrebné na vyrovnanie záväzku v súčasnosti. (V SR nie je podobný druh oceňovacej veličiny a do istej miery ho možno prirovnať k menovitej hodnote.)

Realizovateľná/vysporiadacia hodnota (realisable/settlement value)

Aktíva sa oceňujú sumou peňažných prostriedkov alebo peňažných ekvivalentov, ktorú by bolo možné získať predajom aktív za obvyklých podmienok. (V SR zodpovedá tejto oceňovacej veličine predpokladaná predajná cena. Pri zásobách možno za túto oceňovaciu veličinu považovať čistú realizačnú hodnotu, ktorou sa rozumie predpokladaná predajná cena zásob znížená o predpokladané náklady na ich dokončenie a o predpokladané náklady súvisiace s ich predajom.)

Závázky sa oceňujú sumou potrebnou na ich úhradu/vysporiadanie; znamená to, že záväzky sa oceňujú v nediskontovaných sumách peňažných prostriedkov alebo peňažných ekvivalentov, ktoré bude treba zaplatiť podľa očakávania na úhradu záväzku pri bežnom priebehu činnosti. (V SR nie je podobný druh oceňovacej veličiny a do istej miery ho možno prirovnať k menovitej hodnote.)

Súčasná hodnota (present value)

Aktíva sa oceňujú v súčasnej diskontovanej hodnote budúcich čistých príjmov peňažných prostriedkov, ktoré sa od danej položky očakávajú, že ich bude vytvárať pri bežnom priebehu činnosti. (V SR zodpovedá tejto oceňovacej veličine súčasná hodnota, ktorá sa používa pri oceňovaní dlhodobých pohľadávok.)

Závázky sa oceňujú v súčasnej diskontovanej hodnote budúcich čistých výdavkov peňažných prostriedkov, ktoré sa očakávajú, že budú potrebné na vysporiadanie záväzku pri bežnom priebehu činnosti. (V SR zodpovedá tejto oceňovacej veličine súčasná hodnota, ktorá sa používa pri oceňovaní dlhodobých záväzkov. Do zákonnej právnej úpravy bola zavedená zákonom č. 198/2007 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 431/2002 Z. z. o účtovníctve v znení neskorších predpisov a o zmene a doplnení niektorých zákonov s účinnosťou od 1. 1. 2008.)

V Rámcovej osnove sa konštatuje, že najčastejšie používanou oceňovacou základňou pri zostavovaní účtovných závierok, sú historické náklady. Táto oceňovacia veličina sa kombinuje s inými základňami, napríklad:

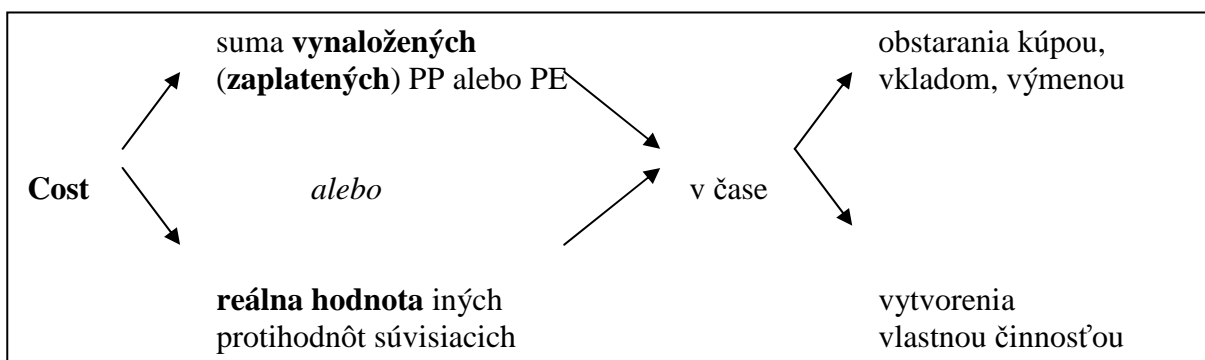
- zásoby sa spravidla oceňujú v nižšej cene, ktorá vyplynie z porovnania obstarávacích nákladov a čistej realizovateľnej hodnoty,
- obchodovateľné cenné papiere sa môžu oceniť v trhovej hodnote,
- penzijné záväzky sa oceňujú v súčasnej hodnote.

Niektoré účtovné jednotky využívajú ako základňu bežné ceny, ktoré (na rozdiel od modelu založeného na historických cenách) reagujú na meniace sa ceny nepeňažných aktív.

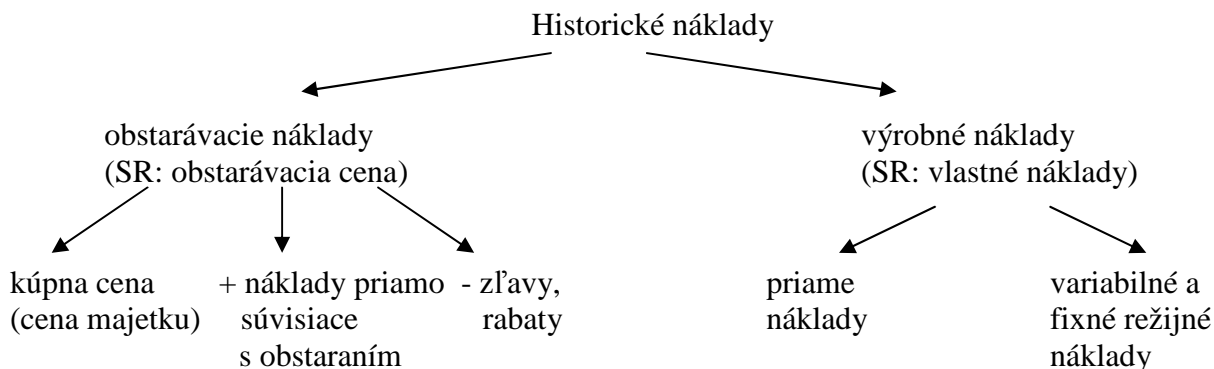
Terminologická poznámka:

V IFRS sa používajú na označenie slovenského pojmu „náklady“ dva výrazy:

- **expenses** - sú náklady, ktoré vstupujú priamo do výpočtu výsledku hospodárenia,
- **cost** - sú náklady ako podstata oceňovacej základne, napr. *historical cost* sú *historické náklady* a predstavujú náklady na obstaranie majetku. V tomto prípade sa pojem „cost“ prekladá aj ako „cena“ (napr. historická cena).

kde: PP sú peňažné prostriedky, PE sú peňažné ekvivalenty

Okrem uvedených štyroch oceňovacích základní (definovaných v Rámcovej osnove) sa v IFRS používa oceňovacia veličina reálna/objektívna hodnota (fair value), ktorá je definovaná vo viacerých štandardoch. **Reálna hodnota (fair value)** je suma, za ktorú by mohlo byť vymenené aktívum alebo vyrovnaný záväzok medzi dobre informovanými stranami ochotnými transakciu realizovať za podmienok obvyklých na trhu.

Pri oceňovaní konkrétnych druhov majetku a konkrétnych záväzkov je dôležité aj to, či ide o oceňovanie:

- pri nadobudnutí aktíva a vzniku záväzku (prvé, prvotné ocenenie),
- pre potreby vykázania v účtovnej závierke v priebehu držby aktíva a existencie záväzku (nasledujúce ocenenie),
- pri vyradení majetku z používania, inkase pohľadávky, úhrade záväzku.

Majetok môže byť **obstaraný**:

- kúpou - ocení sa v historických nákladoch (napr. podľa IAS 2, IAS 16, IAS 38),
- výmenou - ocení sa reálnou hodnotou aktíva, ktoré odchádza z podniku (okrem prípadov, keď daná transakcia nemá komerčný charakter, alebo sa reálna hodnota nedá spoľahlivo zistiť). Rozdiel oproti oceneniu v účtovníctve (zostatková hodnota vyradovaného majetku mínus jeho reálna hodnota) sa účtuje s vplyvom na výsledok hospodárenia (IAS 16),
- vytvorením/vyrobením v účtovnej jednotke - ocení sa výrobnými nákladmi,
- bezodplatne - ocení sa odhadom jeho trhovej ceny.

Nasledujúcim ocenením sa rozumie ocenenie aktív a záväzkov ku dňu, ku ktorému sa zostavuje účtovná závierka, pre potreby ich vykázania v účtovnej závierke. V zásade sa rozlišujú dva prístupy (modely):

Nákladový model (cost model), ktorý sa vyznačuje týmito znakmi (IAS 16, IAS 38): oceňuje sa na báze historických nákladov (cost); ocenenie sa upravuje len smerom nadol, je zakázané preceňovať majetok smerom nahor, nad obstarávaciu cenu; ak ide o odpisovaný majetok, tvorbou opravnej položky sa znižuje ocenenie, v ktorom sú zohľadnené oprávky; zníženie hodnoty majetku - tvorba opravnej položky - sa účtuje do nákladov (losses), jej zrušenie do výnosov (gains), len pri zásobách

sa zrušenie opravnej položky účtuje ako mínus náklad. Keď sa použije nákladový model, majetok je ocenený v historických nákladoch znížených o oprávky (kumulované odpisy) a opravné položky. Spätne zvýšenie ocenenia je možné len do výšky pôvodnej historickej ceny zníženej o oprávky. Tento model sa označuje aj ako model obstarávacej ceny.

Model precenenia na reálnu hodnotu (revaluation model) - pôvodné prvotné ocenenie sa môže znižovať aj zvyšovať.

- Pri **dlhodobom majetku** (IAS 16, IAS 38) sa model precenenia na reálnu hodnotu vyznačuje týmito znakmi: zvýšenie ceny nad obstarávaciu cenu zníženú o oprávky sa účtuje súvahovo (tvorí sa Fond z precenenia); ak bolo pôvodne účtované zníženie ceny, pri následnom zvýšení ceny sa účtuje výnos do výšky zaúčtovaného nákladu, ostatné zvýšenie sa účtuje do vlastného imania; zníženie ceny sa účtuje výsledkovo; ak bol pri precenení vytvorený Fond z precenenia, následné zníženie sa zúčtuje s týmto fondom až do výšky, v akej bol vytvorený; ostatné zníženie sa účtuje výsledkovo.
- Pri **majetku opísanom v IAS 39** (v stanovených prípadoch), **IAS 40 a IAS 41** sa precenenie na reálnu hodnotu smerom hore aj dolu účtuje výsledkovo.
- Pri **finančných nástrojoch** sa postupuje podľa IAS 39, pričom finančné nástroje sa musia oceniť v reálnej hodnote už v momente uznania (teda pri prvotnom zaúčtovaní). Rozdiely sa účtujú do vlastného imania (ak ide o zabezpečenie - hedging) alebo výsledkovo.

Ako reálna hodnota sa najčastejšie používa trhovú cenu. Trhová cena vyjadruje reálnu hodnotu ku dňu, ku ktorému sa zostavuje účtovná závierka, pričom budúce trhové ceny môžu byť iné. **Cieľom oceňovania v reálnej hodnote je vyjadriť reálnu hodnotu ku dňu, ku ktorému sa zostavuje účtovná závierka, nie predpovedať budúcu hodnotu.**

Pri oceňovaní ku dňu, ku ktorému sa zostavuje účtovná závierka, je potrebné zohľadňovať požiadavky aj ďalších štandardov, napr. IAS 21 - Vplyv zmien kurzov cudzích mien, IAS 23 - Náklady na pôžičky, IAS 36 - Zníženie hodnoty majetku atď.

Abstrakt

Oceňovaním sa v účtovníctve rozumie peňažné vyjadrenie objektu oceňovania. Objektom oceňovania sú základné zložky účtovnej závierky. Predtým, ako sa účtovná jednotka začne zaoberať oceňovaním, musí správne identifikovať (rozpoznať) konkrétny druh majetku a konkrétny záväzok. Následne mu priradí formou oceňovacej základne peňažnú sumu a pre potreby vykázania v účtovnej závierke vždy preskúma reálnosť prvotného (predchádzajúceho) ocenenia. Riadi sa pri tom postupom opísaným v konkrétnom IAS alebo IFRS, ktorý sa zaoberá danou problematikou. V niektorých prípadoch je vyčíslenie správnej ceny komplikované a vyžaduje si aj špecifické prístupy (napr. pri výpočte súčasnej hodnoty, určení reálnej hodnoty a pod.). V tomto príspevku sme uviedli prehľad oceňovacích základní v IFRS, ktoré sa používajú pri prvotnom a nasledujúcom oceňovaní aktív a záväzkov.

Kľúčová slova: oceňovanie, oceňovacie základne, historický náklad, bežný náklad, realizovateľná/vysporiadacia hodnota, súčasná hodnota, reálna hodnota

Summary

In accounting, measurement is considered to be the financial expression of measurement object. To the measurement object belong basic elements of the financial statements. Before the accounting entity begins to be interested in measurement, it must identify certain kind of assets and certain kind of liabilities. After that, financial sum is added to every kind of assets and liabilities through measurement basis. For the reason of presentation in financial statements the accounting entity

examines the reality of initial measurement. The accounting entity follows steps stated in certain IAS or IFRS dealing with the problem. In some cases the quantification of right costs is complicated and requires specific knowledge even (for example at calculation of present value, determination of fair value etc.). In this paper we presented list of measurement basis in IFRS used at initial and subsequent measurement of assets and liabilities.

Key words: measurement, measurement basis, historical cost, current cost, realisable/settlement value, present value, fair value

JEL klasifikácia: M40, M41

Použitá literatúra

- [1] BAŠTINCOVÁ, A.: Vykazovanie dlhodobého hmotného majetku v účtovnej závierke podľa IAS/IFRS. In: Účtovníctvo, audítorstvo, daňovníctvo v teórii a praxi, č. 4/2007, s. 162 - 170. ISSN 1335-2024.
- [2] KOVANICOVÁ, D. A KOL.: Finanční účetnictví. Světový koncept. III. aktualizované vydanie. Praha : Polygon, 2002. ISBN 80-7273-062-2.
- [3] Mezinárodní standardy účetního výkaznictví. (IFRS^{TM}) včetně Mezinárodních účetních standardů (IAS^{TM}) a Interpretací k 1. lednu 2005.
- [4] Zákon č. 431/2002 Z. z. o účtovníctve v znení neskorších predpisov.
- [5] <http://www.finance.gov.sk>

Kontakt

Anna Šlosárová, prof., Ing., Ph.D., Katedra účtovníctva, FHI EU v Bratislave, Dolnozemska cesta 1/b, 852 35 Bratislava, tel.: +421 2 67 295 769, [email: aslosar@dec.euba.sk](mailto:aslosar@dec.euba.sk)

Príspevok vznikol s podporou grantu Ministerstva školstva SR, VEGA č. 1/2629/05.